

KSZTAŁT NIEWIDZIALNEGO.

Improwizacja wobec strategii w sztuce performans.

Katarzyna Górczyńska

Promotor: prof. dr Janusz Bałdyga

Promotor pomocniczy: dr Łukasz Gruszczyński

Streszczenie rozprawy doktorskiej

W niniejszej pracy podejmuję próbę odpowiedzi na pytanie jak widzieć niewidzialne? Kluczowym pojęciem staje się nowy punkt widzenia i możliwości percepcyjne sztuki performans z uwzględnieniem pojęcia niewidzialności. Kolejnym zadaniem staje się poszukiwanie śladów materializacji niewidzialnego w przestrzeniach granicznych dyscyplin sztuki przy pomocy różnych środków artystycznych. Podejmuję próbę znalezienia zasięgu oddziaływania kształtu zjawiska i określenia rodzaju percepcji.

Eksponowany problem to improwizacja w sztuce performans oraz pytanie czy improwizacyjna natura twórczych poszukiwań ruchowo-muzycznych metody rytmiki wpisuje się w improwizacyjny charakter działań performans? - Celem jest badanie możliwości połączenia plastyki ruchu (jednej ze składowych rytmiki Emila Jaques- Dalcroze'a) z działaniami performans w kontekście działań przestrzennych, czy szeroko rozumianej rzeźby. Pojawia się pytanie o strategię i partyturę działań wobec spontanicznych akcji w procesie performatywnym. Improwizacyjną naturę sztuki performans rozpatruję z punktu widzenia różnych parametrów. Ważnym staje się znaczenie improwizacji w sztuce w ogóle i określenie jej źródeł i konsekwencji jej użycia.

Badam jaka jest rola naszego ciała w odbieraniu przestrzeni. Przedstawiam ruch jako performans nie tylko ciała ludzkiego, ale także wszystkich otaczających nas rzeczy, materii i zjawisk. Ciało jako „rzeźba ożywiona” (*Plastique animee*, *rzeźba ożywiona*, *plastyka ruchu* - określenie sformułowane przez Emil Jaques-Dalcroze'a), spełnia różne wymogi i parametry czasu, przestrzeni i standardu obecności w performans. Umieszczam swoją aktywność artystyczną w obszarze tzw. zwrotu performatywnego, w szczelinie choreograficznej, co rozważam pod względem tych parametrów.

Leitmotiv pracy to pojęcie niewidzialności, wyjaśniam czym ono dla mnie jest w kontekście badanego pola. Następnie rozważam relacje pomiędzy improwizacją a niewidzialnością i przedstawiam przykłady prac innych artystów.

Jako że performans wobec niewidzialności stanowi kluczowy aspekt rozważań naukowo-artystycznych mojej aktualnej pracy, poświęcam część pracy opisowej różnym działaniom, które wg mnie kryją w sobie to zagadnienie. Przedstawiam tutaj również kilka moich autorskich prac i przykłady mojej działalności dydaktycznej.

Odnoszę się również do tematu pamięci, gdyż w uformowaniu kształtu zjawiska pomagają określone rodzaje percepcji oraz pamięć przywołująca bliższe lub dalsze wspomnienia.

Po opisie części artystycznej mojego działania performans przygotowywanego w ramach niniejszej dysertacji przechodzę do podsumowania.

Widzenie niewidzialnych kształtów można uzyskać przez działania performatywne, które dzięki zdolności do ciągłej zmiany mają potencjał przekraczania granic. Rytmika dalcrozowska, wykorzystując improwizację w twórczych poszukiwaniach, wpływa na proces twórczy w performansie i szeroko rozumianej rzeźbie, łącząc myślenie o przestrzeni we wszystkich jej aspektach. Modelowa triada partytura-improwizacja-strategia opisuje drogę tworzenia, która jest spójna dla rytmiki z jej plastyką ruchu i działaniem performans.

Podstawą działań jest ocena pola badawczego w kategorii pojęcia transmedialności, które określa rytmikę i działania performans tworząc nowe, nierozzerwalne, spójne jakości działań artystycznych. Podejmowany problem w pracy artystycznej prowadzony jest jednocześnie, przy użyciu różnych mediów – spójnych z ciałem i dźwiękiem. Reprezentują one kluczowe dla moich badań formy sztuki – rzeźbę i choreografię, a więc przeciwstawne formy oparte na kontraście działań statycznych i dynamicznych.

Performans wobec niewidzialności. Sztuka może poruszać emocje i zmuszać nasz umysł do myślenia, może komunikować poprzez przekształconą rzeczywistość kształtem niewidzialnego traktowanego jako przekaz wewnętrzny. Niewidzialność nie oznacza stanu nieobecności, performans może definiować ją w różnych obszarach naszej egzystencji.

Pracę doktorską kończę uzasadnieniem wykorzystania i kierowania się równoległością w sztuce. Zastosowana przez mnie w dysertacji strategia równoległości dyscyplin sztuki świadczy z jednej strony o ich wzajemnym przenikaniu się, równoważności, a z drugiej o bezdyskusyjnej autonomii. Równoległość kreuje nowe wartości, niedostrzegalne kształty i

pojęcia usytuowane pomiędzy głównymi nurtami rozważań. Dzięki temu możemy zobaczyć niewidzialne, czy usłyszeć ciszę. Wszystko spaja ruch i współdziałanie różnych przejawów sztuk w performansie, ponieważ dynamika jest ich cechą wspólną.

Słowa kluczowe: ciało, dźwięk, improwizacja, niewidzialność, plastyka ruchu, performans, rzeźba ożywiona

ENG

THE SHAPE OF THE INVISIBLE.

Improvisation versus strategy in performance art.

Katarzyna Górczyńska

Promoter: Prof. Dr. Janusz Bałdyga

Associate Promoter: Dr. Łukasz Gruszczyński

Abstract of the dissertation

In this dissertation I attempt to answer the question how to see the invisible?

The key concept becomes a new point of view and perceptual possibilities of performance art taking into account the concept of invisibility. Another task becomes the search for traces of materialization of the invisible in the spaces of boundary disciplines of art with the help of various artistic means. I make an attempt to find the range of influence of the shape of the phenomenon and determine the type of perception.

The problem exposed is improvisation in performance art and the question of whether the improvisational nature of creative explorations of the movement-music method of rhythmic fits into the improvisational nature of performance activities? - The aim is to explore the possibility of combining the plasticity of movement (one of the components of Emil

Jaques- Dalcroze's rhythemics) with performance actions in the context of spatial activities or broadly understood sculpture. The question arises about the strategy and score of actions in relation to spontaneous acts in the performative process. I consider the improvisational nature of performance art from the perspective of various parameters. It becomes important to understand the significance of improvisation in art in general, as well as to define its sources and the consequences of its use.

I explore the role of our body in perceiving space. I present movement as a performance not only of the human body but also of all surrounding objects, matter, and phenomena. The body, as a "living sculpture" (*Plastique animée*, living sculpture, movement plasticity - a term coined by Émile Jaques-Dalcroze), fulfills various requirements and parameters of time, space, and the standard of presence in performance. I place my artistic activity within the area of the so-called performative turn, in the choreographic gap, which I analyze in terms of these parameters.

The leitmotif of this work is the concept of invisibility, which I explain in the context of the field under study. Next, I explore the relationship between improvisation and invisibility, presenting examples of other artists' works.

Since performance in relation to invisibility constitutes a key aspect of my current scientific and artistic reflections, I dedicate a part of the descriptive work to various actions that, in my opinion, encompass this topic. I also present some of my own works and examples of my teaching activities.

I also refer to the subject of memory, as certain types of perception and memory, evoking closer or more distant recollections, help shape the phenomenon.

After describing the artistic aspect of my performance prepared for this dissertation, I move on to the conclusion.

Seeing invisible forms can be achieved through performative actions, which, due to their ability to change continuously, have the potential to cross boundaries. Dalcroze eurhythmics, utilizing improvisation in creative exploration, influences the creative process in performance and sculpture in a broad sense, integrating the understanding of space in all its dimensions. The model triad of score-improvisation-strategy describes a creative path consistent with eurhythmics, with its plasticity of movement and performance actions.

The foundation of these actions is the assessment of the research field in the category of transmediality, which defines rhythemics and performance, creating new, inseparable,

cohesive qualities of artistic expression. The issues addressed in artistic work are simultaneously explored using different media—consistent with the body and sound. These represent the key forms of art in my research: sculpture and choreography—contrasting forms based on the opposition of static and dynamic actions.

Performance in the context of invisibility. Art can evoke emotions and force our mind to think; it can communicate through transformed reality, expressing the shape of the invisible as an internal message. Invisibility does not mean absence; performance can define it in various areas of our existence.

I conclude my doctoral work by justifying the use and guidance of parallelism in art. The strategy of parallelism applied in my dissertation demonstrates, on the one hand, the mutual permeation and equivalence of different artistic disciplines and, on the other, their undeniable autonomy. Parallelism creates new values, imperceptible forms, and concepts situated between the main lines of thought. This allows us to see the invisible or hear the silence. Everything is united by movement and the interplay of various forms of art in performance, as dynamism is their shared characteristic.

Keywords: body, sound, improvisation, invisibility, movement plasticity, performance, living sculpture